

KRIVIČNOPROCESNI ASPEKTI PREPOZNAVANJA OSOBA I PREDMETA

Stručni članak

THE CRIMINAL PROCEDURAL ASPECTS OF THE RECOGNITION OF PERSONS AND OBJECTS

Professional paper

Damir ČAČKOVIĆ

Sažetak

Prepoznavanje osoba i predmeta kao krivičnoprocesna radnja jeste specifična istražna ili formalna radnja, odnosno posebna vrsta iskaza svjedoka koja služi za utvrđivanje pomoćnih činjenica te na ovaj način iskaz svjedoka koji je prepoznao neku osobu ili predmet postaje time uvjerljiviji isto kao što će postati i iskaz prepoznate osobe ako bude pozvana da svjedoči. Ovu radnju u pravilu preduzimaju ovlaštene službene osobe i to u početnoj fazi istrage jer nakon toga postoji realna opasnost od zablude pogrešnog prepoznavanja. O prepoznavanju osoba i predmeta ovlaštene službene osobe obavezno sačinjavaju zapisnik i fotodokumentaciju koji se, ukoliko je prepoznavanje izvršeno u skladu sa pravnim propisima i ukoliko je svjedok upoznat sa svojim pravima i dužnostima, može koristiti kao dokaz u krivičnom postupku i na njemu se može zasnovati sudska odluka. Vrijednost ovako sačinjenog zapisnika o prepoznavanju kao dokaznog sredstva uvjetuje niz faktora među kojima valja istaknuti pridržavanje procesnih odredbi o izvođenju radnje prepoznavanja i saslušavanja svjedoka, pouzdanost, detaljnost i karakterističnost prethodnog opisa te sigurnost u prepoznavanju i jasnoća iskaza o tome. U svakom slučaju ova radnja se u praksi pokazala kao veoma efikasno dokazno sredstvo naročito u slučajevima kada je, usljed nedostataka materijalnih dokaza, istraga orjentisana na prikupljanje i izvođenje personalnih dokaza.

Ključne riječi

Prepoznavanje osoba i predmeta, zapisnik o prepoznavanju, zakon o krivičnom postupku, svjedok

Summary

The recognition of persons and objects as criminal procedural action is specific enquiry or formal action or in other words the special statement of witness which is an instrument to determine accessory facts and on this way the statement of the witness who recognized persons or objects become more

as the same as the statement of a recognized person if they be called to testimony. This action in the principle are carried out by law enforcement officials in initial phase of the inquiry because after that exists realistic risk of wrong recognition. Law enforcement officials inevitable compose record and photo-documentation about recognition of persons and objects which, in case if the recognition has been carried out in accordance with statutory provisions and if the witness was formalized with his rights and obligations, can be used like evidence and a judicial decision can be then based on them. Valuation on that recognition record as an evidence instrument conditions a number of elements such as: compliance with the provisions of recognizing and hearing of a witness, reliability, detailed and characteristically of the previous description and assurance in the recognizing and clarity statement about it. In any sense, this action in practice proved itself as a very effective evidence instrument primarily in cases when the investigation is oriented on acquisition and execution of the personal evidence because of the absence of material evidence.

Keywords

Recognition of persons and objects, the record of recognition, the Law of criminal procedures, witness

1. UVODNA RAZMATRANJA

Prepoznavanje osoba i predmeta (agnoscia) se može posmatrati u kriminalističkom smislu, odnosno kao indentifikacijska metoda ili u krivičnoprocesnom smislu, odnosno kao procesna radnja. Kriminalistički aspekti ove radnje neće biti predmet obrade u ovom radu tako da će se prepoznavanje osoba i predmeta posmatrati isključivo kao procesna radnja i to prema odredbama važećeg krivičnoprocesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini. Pri tome će, s obzirom da su u Bosni i Hercegovini na snazi četiri procesna zakona, biti korišten Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine a dok će se odredbe ostalih procesnih zakona navoditi u bilješkama ispod teksta i tako povezivati sa odredbama državnog zakona. Osim toga, ova radnja će u bilješkama ispod teksta, biti analizirana i sa aspekta uporednog krivičnoprocesnog zakonodavstva odnosno krivičnoprocesnog zakonodavstva Republike Hrvatske i Republike Srbije, nama susjednih zemalja sa kojima je Bosna i Hercegovina i historijski i geopolitički povezana, kao i Kraljevine Engleske, države sa viševjekovnom pravnom tradicijom koja najšire i najsvestranije razrađuje akuzatorski sistem i u čijem prethodnom postupku centralnu ulogu imaju upravo službenici policije.

2. PREPOZNAVANJE OSOBA I PREDMETA

Radnja prepoznavanja osoba i predmeta po svojoj pravnoj prirodi predstavlja istražnu ili formalnu radnju iako zakoni o krivičnim postupcima u Bosni i

Hercegovini to izričito ne navode. Međutim, i pored toga ova radnja posjeduje sve karakteristike istražnih radnji tako da se o činjenicama i okolnostima koje su utvrđene prilikom prepoznavanja obavezno sačinjava zapisnik koji se može koristiti kao dokaz i na kojim sud može zasnovati svoju odluku. Međutim, radnja prepoznavanja osoba i predmeta posjeduje i jednu karakteristiku potražnih ili neformalnih radnji a to je da ona nije detaljno regulisana pravnim propisima. Naime, Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine veoma šturo reguliše radnju prepoznavanja i to samo u jednom članu koji se odnosi na saslušanje svjedoka (čl. 85. st.3 i st.4. ZKP BiH). S obzirom na ovakvu pravnu regulaciju ove radnje, odnosno činjenicu da je krivičnoprocesno zakonodavstvo nije svrstalo među dokazne radnje, to se radnja prepoznavanja mora posmatrati kao poseban oblik saslušavanja svjedoka koje se provodi u slučajevima kada je potrebno utvrditi da li svjedok poznaje neku osobu ili predmet. U ovom slučaju, dakle, riječ je o posebnoj vrsti svjedočenja koje služi za utvrđivanje pomoćnih činjenica te na ovaj način iskaz svjedoka koji je prepoznao neku osobu ili predmet postaje time uvjerljiviji isto kao što će postati i iskaz prepoznate osobe ako bude pozvana da svjedoči.

Prepoznavanje osoba i predmeta u pravilu preduzimaju ovlaštene službene osobe i to samostalno, odnosno na osnovu svojih zakonskih ovlaštenja, ili po usmenoj ili pismenoj naredbi nadležnog tužioca. Pored ovlaštenih službenih osoba i tužioca, ovoj radnji mogu prisustvovati i branilac osumnjičenog koji se prepoznaje kao i vlasnik, odnosno korisnik predmeta koji se prepoznaje i koji u tom slučaju mogu stavlјati primjedbe na sam tok radnje a što će se konstantovati i u zapisniku.

Inače, sam postupak prepoznavanja osoba i predmeta se može podjeliti u tri stadija. Prvi stadij je davanje detaljnog opisa osobe ili predmeta u smislu navođenja karakteristika prema kojima se oni razlikuju od drugih osoba ili predmeta (Pavišić, Modly & Veić, 2006). Takvi opisi ranije viđene osobe ili predmeta u sadržajnom smislu moraju biti konkretni, bez nepreciznih i uopštenih opisivanja koja se po prirodi stvari mogu odnositi na veći broj osoba ili predmeta (Sijerčić-Čolić, Hadžimeragić, Jurčević, Kaurinović & Simović, 2005). Ovakav opis je naročito bitan kada je riječ o prepoznavanju predmeta jer ukoliko svjedok navede neke specifičnosti koje taj predmet čine jedinstvenim naspram drugih predmeta iste vrste onda i samo prepoznavanja postaje tek puka formalnost. Drugi stadij je sama radnja prepoznavanje u užem smislu riječi, odnosno pokazivanje svjedoku sporne osobe ili predmeta zajedno sa drugim osobama ili predmetima iste vrste vrste. I na koncu, treći stadij prepoznavanja jeste ocjena rezultata prepoznavanja, tj. objašnjavanje na temelju kojih diferencijalnih karakteristika su osobe ili stvari prepoznate. Naime, svjedok neku osobu ili predmet može prepoznati sa potpunom sigurnošću ili sa većim ili manjim stepenom vjerovatnoće a što će se, zajedno sa obrazloženjem, obavezno navesti i u zapisniku o prepoznavanju.

3. VRSTE PREPOZNAVANJA

Zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini razlikuju tri vrste prepoznavanja: prepoznavanje osoba, prepoznavanje predmeta i prepoznavanje osoba i predmeta sa fotografija.

Prepoznavanje osoba je klasično prepoznavanje koje se u pravilu obavlja u specijaliziranim prostorijama, odnosno prostorijama koje posjeduju jednosmjerno, transparentno tzv. fenično ili venecijansko ogledalo. Korištenje ovog ogledala omogućava se da se osigura anonimnost svjedoka te da ova radnja bude izvedene slobodno i bez straha da će osumnjičeni vidjeti svjedoka te na taj način i utjecati na njegovo dalje svjedočenje. U praksi se za prepoznavanje obezbjeđuje najmanje pet osoba, ali je moguće da njihov broj bude i veći, ali pri tome vodeći računa da je nužno obezbijediti ne samo nepoznate osobe među kojima svjedok treba prepoznati traženu osobu, već te osobe još moraju biti sličnog izgleda i približno iste visine, boje kose, slično obučeni i dr. Pri tome se strogo mora voditi računa da tražena osoba u redu za prepoznavanje ne smije imati bilo kakve oznake koje bi upućivale na zaključak da tu osobu treba prepoznati (neobrijana osoba, različito obučena osoba od ostalih osoba i sl.) (Sijerčić-Čolić et al., 2005.). Osiguranje ovih osoba tzv. statista koji će se u liniji za prepoznavanje zajedno sa osumnjičenim pokazati svjedoku predstavlja i najveći praktični problem za preduzimanje ove radnje. Naime, zakonima o krivičnom postupku u BiH nije propisana obaveza građana da sarađuju sa ovlaštenim službenim osobama prilikom preduzimanja ove radnje a niti je propisana sankcija u slučaju njihovog odbijanja kao što je to propisano u Republici Hrvatskoj. S obzirom da je veoma teško pronaći osobe ili predmete koji po svom izgledu sliče prepoznavanoj osobi ili predmetu to se nameće kao potreba da se u budućnosti i u našoj državi zakonski propiše obaveza građana da sudjeluju u radnji prepoznavanja. Takođe je potrebno razmotriti i mogućnost angažovanja ovlaštenih službenih osoba kao statista prilikom vršenja ove radnje. Naime, iako zakoni o krivičnom postupku u BiH to izričito ne zabranjuju ipak se u literaturi navodi da se u liniji za prepoznavanje ne smiju koristiti policijski službenici. To se opravdava činjenicama da policijski službenici svojim autoritativnim i krutim držanjem nesvjesno otkrivaju svoj status (Pavišić, Modly & Vejić, 2006) te da su kao takvi poznati širem krugu građana. Međutim, većina ovih argumenata se može otkloniti na način da se u liniju za prepoznavanje koriste policijski službenici iz drugih organizacionih jedinica te čak i iz drugih policijskih uprava i stanica. Ovakva praksa se pokazuje kao nužna jer je sve manji broj građana koji želi dobrovoljno da sarađuju sa službenicima policije a dok je kod velike većine građana prisutna velika bojažljivost i strah od bilo kakvog učestvovanja u krivičnom postupku. U ovakvim uslovima, aktivnosti službenika policije je više usmjerena na pronalazak građana koji će dobrovoljno sudjelovati u ovoj radnji (što je samo po sebi veliki uspjeh) a ne i na pronalazak osoba koje će po svome izgledu odgovarati osumnjičenom. Ovo ima direktne posljedice i na samu radnju prepoznavanja i njenu dokaznu vrijednost jer se u liniji za prepoznavanje veoma često nalaze osobe različite starosne dobi, visine, konstitucije i drugih obilježja.

S obzirom da je prepoznavanje osoba radnja koju ovlaštene službene osobe veoma često preduzimaju to postoje i brojni primjeri u praksi kada su na osnovu ove radnje prikupljeni ključni dokazi protiv izvršioca nekog krivičnog djela, i to najčešće onih krivičnih djela koja su izvršena uz upotrebu sile ili prijetnje. Tako su tokom 2007. godine ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a uspješno rasvijetlili seriju krivičnih djela razbojništva izvršenih od strane dva izvršioca nad više trgovinskih radnji na području općine Tuzla pa i šire. Sva krivična djela bila su izvršena uz prijetnju upotrebe vatrenog oružja a moglo se uočiti da su izvršioци bivali sve agrsivniji tako da su, pored prijetnje upotrebe vatrenog oružja, počeli primjenjivati i fizičku prinudu. Operativnim radom na terenu i jednom širokom akcijom službenika policije indentifikovane su dvije osobe za koje se sumnjalo da se mogu doveti u vezu sa izvršenjima naprijed navedenih krivičnih djela. Nakon ovoga, pristupilo se i radnji prepoznavanja od strane oštećenih kojom prilikom je većina oštećenih sa potpuenom sigurnošću prepoznala navedene osobe kao izvršioce. Na osnovu ovog prepoznavanja kao i ostalih prikupljenih dokaza, ovlaštene službene osobe su protiv dva izvršioca i podnijele izvještaj zbog postojanja osnova sumnje da su izvršili više krivičnih djela razbojništava a što je rezultiralo i podizanjem optužnice te na koncu i pravosnažnom presudom protiv istih.

Postupak prepoznavanja predmeta je sličan onome pri prepoznavanju osoba. Svjedok koji vrši prepoznavanje mora prethodno opisati predmet i to prema individualnim karakteristikama, prema kojima se jedna stvar razlikuje od stvari iste vrste, a nakon toga slijedi postupak prepoznavanja. U biti za prepoznavanje predmeta nisu potrebne posebne prostorije nego se ono može obaviti u svakoj prigodnoj prostoriji ili na vanjskom prostoru, u slučajevima kada se prepoznaju veći predmeti. Kao što je slučaj kod prepoznavanja osoba, i ovdje se javlja problem obazbijedenja predmeta koji će se pokazati svjedoku naročito kada je riječ o skupocjenim predmetima kao što je zlatni nakit, vozila i sl. Ova radnja posebnu važnost dobija kod prepoznavanja pronađenih predmeta za koji postoji sumnja da potiču iz krivičnog djela kada se i vrši prepoznavanje od strane vlasnika. U ovom slučaju od krucijalne važnosti je da vlasnik prilikom opisivanja predmeta navede neke specifičnosti koje taj predmet ima, ili priloži neke druge dokaze da je taj predmet njegovo vlasništvo kao npr. vlasničku knjižicu, garantni list, račun, fotografije tih predmeta i sl.

Nije rijedak slučaj da ovlaštene službene osobe prilikom pretresanja prostorija kriminalno aktivnih osoba pronađu sumnjive predmete koji bi mogli poticati iz izvršenja krivičnog djela i to najčešće zlatni, srebreni i drugi nakit, tehničku robu te druge skupocene predmete. U tom slučaju ovlaštene službene osobe će opisati pronađene predmete te obavijestiti vlasnike koji su prijavili otuđenje sličnih predmeta a nakon toga će se od strane oštećenih i izvršiti njihovo prepoznavanje. Međutim, u velikom broju slučajeva, i to naročito kada je riječ o zlatnom i drugom nakitu, sam vlasnik ne može precizno opisati svaki taj predmet tako da se ne može sa sigurnošću ni izjasniti da li su prepoznani predmeti njegovi. Ovo je i najgori mogući rezultat radnje prepoznavanja jer nije sa sigurnošću utvrđeno ni da su

predmeti prepoznati a niti da nisu. U takvoj situaciji ovlaštene službene osobe moraju preduzeti dodatne provjere te pokušati utvrditi povezanost osobe kod koje su pronađeni ti sumnjivi predmeti sa izvršenjem konkretnog krivičnog djela. To u principu znači da se rezultat ovakvog prepoznavanja može tretirati samo kao indicija koja će usmjeriti dalje aktivnosti ovlaštenih službenih osoba.

Na žalost, u određenom broju slučajeva ovlaštene službene osobe u ovakvim situacijama uopće ne uspiju indentifikovati vlasnika pronađenih predmeta. Tako su početkom 2008. godine ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a u iznajmljenom sefu jedne tuzlanske banke na ime jedne poznate kriminalno aktivne osobe pronašli oko 80 komada zlatnog nakita. Za navedeni zlatni nakit, pored toga što je pripadao kriminalno aktivnim osobama, bilo je indikativno i to što je na sebi imao i različite vjerske simbole i to islamske i katoličke tako da se moglo opravdano sumnjati da isti potiče iz izvršenja krivičnih djela. Uvidom u operativnu evidenciju osobe kod koje je pronađen zlatni nakit utvrđeno je da je ista izvršilac više krivičnih djela teških krađe i to kako na području cijele BiH tako i susjednih država. Iz tih razloga je tokom čitave 2008. godine u sjedištu MUP-a TK-a izvršen veliki broj prepoznavanja od strane oštećenih sa područja čitave BiH. Međutim, s obzirom da pronađeni nakit nije imao neka specifična obilježja po kojima su se mogli razlikovati od drugih predmeta te vrste, to niti jedan oštećeni nije uspio sa sigurnošću prepoznati svoje predmete a niti su postojali bilo kakvi drugi dokazi koji bi tu osobu povezali sa izvršenje tih konkretnih krivičnih djela. Iz tih razloga ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a i nadležni tužilac nisu imali drugo rješenje nego da pronađene predmete vrate osobi od koje su i oduzeti. Ovo je jedna poražavajuća činjenica jer ovi predmeti najvjerovatnije potiču iz izvršenja krivičnog djela ali, s obzirom da kriminalno aktivne osobe djeluju na veoma širokom području koje pokriva veći broj zemalja, to je i utvrđivanje stvarnog vlasnika otuđenih predmeta u pojedinim slučajevima skoro nemoguće.

Međutim, pogrešno bi bilo zaključiti da u ovakvim slučajevima uopće nema ni svrhe preduzimati radnju prepoznavanja od strane oštećenog. Upravo suprotno, postoje brojni primjeri kada su ovlaštene službene osobe uspjele indentifikovati vlasnika predmeta i pored činjenice da isti nisu posjedovali bitne specifičnosti. Tako su ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a krajem 2009. godine provodili istragu povodom krivičnog djela krađe na drzak način kojom prilikom su NN izvršio od osobe koja se bavi prodajom zlatnog nakita otuđili oko 2 kg raznog zlatnog i srebrenog nakita. Preduzetim mjerama i radnjama ovlaštene službene osobe su došle do saznanja da se u vezu sa naprijed navedenim krivičnim djelom mogu dovesti četiri osobe te da su otuđeni nakit prodali jednoj ženskoj osobi sa područja Živinica. Na osnovu tih saznanja izvršen je i pretres porodične kuće osobe za koju se sumnja da je kupila nakit kojom prilikom je pronađeno i privremeno oduzeto oko 2 kg zlatnog i srebrenog nakita. Nakon izvršenog pretresa izvršeno je i prepoznavanje od strane oštećenog kojom prilikom je isti izjavio da je od njega otuđena Indentična vrsta i oblik nakita ali se nije mogao izjasniti da li je pokazani nakit njegov jer isti ne posjeduje nikakve posebne karakteristike. U ovom slučaju se ovakav rezultat

prepoznavanja koristio kao indicija koja je zajedno sa drugim prikupljenim dokazima rezultirala podnošenjem izvještaja o izvršenom krivičnom djelu protiv četverice izvršilaca.

Evidentno je, dakle, da se prepoznavanje predmeta i indentifikovanje vlasnika vrlo lako provodi kada je riječ o specifičnom predmetu koji ima dovoljno jedinstvenih karakteristika. Međutim, da nije sve tako može ilustrovati slučaj kada su ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a tokom 2007. godine izvršili pretres iznajmljenog stana osobe za koju su postojali osnovi sumnje da je izvršila krivično djelo razbojničke krađe na području Zvornika. Nakon lišenja slobode te osobe izvršen je i detaljni pretres stana koji je isti koristio. Tom prilikom je u jednoj fotelji ispod naslonjača pronađeno vatreno oružje-pištolj a dok je u drugoj fotelji, takođe ispod naslonjača, pronađen jedan zlatni muški ručni sat marke „Omega“. S obzirom na činjenicu da se osoba nije željela izjasniti o porijeklu pronađenog sata te činjenicu da je sat bio sakriven to se opravdano sumnjalo da isti potiče iz izvršenja nekog krivičnog djela. Dalje se, s obzirom na karakteristike pronađenog predmeta koji ga čine jedinstvenim, opravdano vjerovalo da će se brzo i jednostavno pronaći vlasnik. Međutim, i pored činjenice da su obaviješteni svi policijski organi u Bosni i Hercegovini i drugim zemljama, nikada se nije uspjelo indentifikovati vlasnik tako da se navedeni sat još uvijek nalazi pohranjen u sudu koji je i izdao naredbu za pretres.

Međutim, ipak treba naglasiti da postoje brojni pozitivni primjeri kada je radnja prepoznavanja predmeta izvršena u potpunosti, odnosno kada je vlasnik naveo dovoljno karakteristika na osnovu kojih može sa sigurnošću prepoznati svoj predmet. Tako su npr. ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a tokom 2009. godine u jednom ugostiteljskom objektu pronašli jedan LCD TV prijemnik za kojeg je vlasnik izjavio da je kupio od njemu nepoznate osobe. S obzirom da navedeni TV prijemnik po svojoj marki, dimenzijama i boji odgovarao TV prijemniku koji je ranije otuđen na području Živinica to je u prostorijama MUP-a TK-a izvršeno i prepoznavanje od strane oštećenog. Prilikom prepoznavanja oštećeni je naveo da je na stražnjoj stani TV prijemnika vršio određene prepravke kako bi ga mogao fiksirati na zid te je te prepravke i detaljno opisao. S obzirom da je dati opis u potpunosti odgovarao izgledu TV prijemnika, to je u zaspisniku konstantovano da je vlasnik sa sigurnošću prepoznao svoj predmet a na osnovu čega je protiv jedne osobe podnesen izvještaj zbog postojanja osnova sumnje da je izvršila krivično djelo teške krađe.

Osim prepoznavanja predmeta od strane vlasnika često se vrši i prepoznavanje drugih predmeta koji su korišteni prilikom izvršenja krivičnog djela kao što su oruđe ili oružje koje je izvršilac koristio ili nekih odjevnih predmeta koje je izvršilac nosio prilikom izvršenja krivičnog djela. Tako je početkom 2009. godine na području grada Tuzle od strane nepoznatog izvršioca koji je na glavi imao vunenu kapu izvršeno krivično djelo razbojništva nad radnicom jedne trgovinske radnje. Izvršenim uviđajem i pregledom šireg lica mjesta u obližnjem kontejneru pronađena je jedna vunena kapa koja je odgovarala opisu kape koju je nosio

izvršilac. Nakon ovoga je od strane oštećene izvršeno i prepoznavanje te kape a kojom prilikom je istoj predočeno pet različitih vunениh kapa sličnih karakteristika. Nakon izvršenog prepoznavanja oštećena je sa potpunom sigurnošću prepoznala pronađenu kapu kao kapu koju je nosio izvršilac a što je ovlaštenim službenim osobama omogućilo da prikupе biološke tragove iz kojih je urađen i DNA izvršioca. Nažalost, navedeno krivično djelo još uvijek nije rasvijetljeno ali bi se, s obzirom na postojanje materijalnih tragova, njegovo rasvijetljavanje moglo očekivati u skorije vrijeme.

Treći oblik prepoznavanja je prepoznavanje osoba ili predmeta sa fotografija koje se u principu preduzima kada drugačije prepoznavanje nije moguće. Ovakav oblik prepoznavanja jeste i najjednostavniji jer ovlaštene službene osobe imaju na raspolaganju veliki izbor fotografija. Najčešće se koriste kriminalističke signaletičke fotografije iz tzv. albuma kriminalaca odnosno fotografije kriminalno aktivnih osoba koji su u sklopu kriminalističke obrade i fotografisani a u praksi se često koriste i fotografije iz CIPS baze. Ova vrsta prepoznavanje se često preduzima i kao preliminarno prepoznavanje koje će se po potrebi ponoviti kada se pronađe tražena osoba. Iako se prepoznavanje osoba sa fotografija smatra uvijek kao rezervna varijanta postoje slučajevi kada je bolje preduzeti prepoznavanje sa fotografija nego prepoznavanje osoba. Ovo su slučajevi kada je od izvršenja krivičnog djela prošao dugi vremenski period te su nastupile i promjene fizičkog izgleda samog izvršioca kao što je slučaj kod ratnih zločina. U ovim slučajevima uvijek je bolje pronaći fotografije izvršilaca iz tog perioda (to se može pronaći npr. na kartonima starih ličnih karti) te na osnovu njih izvršiti prepoznavanje a tek nakon toga se može izvršiti i eventualno prepoznavanje osoba. Sa druge strane postoje i slučajevi kada se ovakvo prepoznavanje pokazuje i kao jedino moguće. Ilustrativni primjer iz prakse je slučaj kada su ovlaštene službene osobe MUP-a TK-a tokom 2009. godine provodile istragu povodom izvršenog krivičnog djela razbojništva kojom prilikom su dva izvršioca i zabilježena na snimku nadzorne kamere. Izvršenim pregledom snimke video nadzora od strane ovlaštenih službenih osoba je jedan od izvršilaca i prepoznat kao kriminalno aktivna osoba sa teritorije Republike Srbije te su njegove fotografije i pronađene u kriminalističkoj zbirci fotografija. U ovom slučaju su, dakle, ovlaštene službene osobe veoma brzo indentifikovali jednog od izvršilaca ali ipak treba naglasiti da je ovakvo prepoznavanje obavljeno u sklopu neformalnih ili potražnih radnji tako da se njegov rezultat i ne može koristiti kao dokaz. Da bi se osigurao zakoniti dokaz ovlaštene službene osobe su se, nakon ovoga, obratili sudu sa zahtjevom za izdavanjem naredbe za privremeno oduzimanje snimke video nadzora a nakon njegovog izuzimanja i zahtjevom za izdavanjem naredbe za pretres izuzete snimke. U ovom slučaju se snimak video nadzora smatra pokretnom stvari tako se njegov pretres mora izvršiti na osnovu sudske naredbe i uz prisustvo dva svjedoka i, po mogućnost, i stručne osobe koja će izvršiti i stručnu obradu video snimka u cilju postizanja bolje kvalitete te i izuzimanju fotografija osumnjičenih osoba sa snimka. Tak nakon svih naprijed navedenih radnji snimak video nadzora odnosno fotografije koje su izuzete sa snimka dobijaju dokaznu vrijednost te mogu biti predmet prepoznavanja osoba sa fotografija. Dalje se javlja problem i

pronalaska svjedoka koji će izvršiti prepoznavanje jer to u principu moraju biti osobe koje vrlo dobro poznaju osumnjičenog. U konkretnom slučaju ovaj problem je riješen na način što je utvrđeno da je osumnjični prije nekoliko mjeseci odslužio dugogodišnju kaznu zatvora u KPZ Zenici tako da je prepoznavanje izvršeno od strane službenika zatvorske straže i vaspitača iz navedenog zavoda a koji su izjavili da vrlo dobro poznaju osumnjičenog te nakon toga ga i sa potpunom sigurnošću prepoznali na pokazanim fotografijama. Na osnovu ovako izvršenog prepoznavanja ovlaštene službene osobe su protiv naprijed navedene osobe i podnijeli izvještaj zbog postojanja osnova sumnje da je izvršio krivično djelo razbojništva. Nažalost, osumnjičen za naprijed navedeno krivično djelo se još uvijek nalazi u bjekstvu, odnosno nedostupan je organima gonjenja, te se najvjerovatnije više i ne nalazi na području naše države.

4. ZAPISNIK O PREPOZNAVANJU

O svim radnjama preduzetim u krivičnom postupku, pa tako i povodom prepoznavanja osoba i predmeta, sačinjava se zapisnik (čl. 151. st.1. ZKP BiH). Ovako sačinjen zapisnik o prepoznavanju se može koristiti kao dokaz u krivičnom postupku i na njemu se može zasnovati sudska odluka ali samo pod uslovom da je radnja prepoznavanja izvršena u skladu sa pravnim propisima i da je osoba koja je izvršila prepoznavanje upoznata sa svojim pravima i obavezama koje ima kao svjedok u krivičnom postupku.

U biti se zapisnik o prepoznavanju sastoji od tri dijela i to: uvodni, centralni i završni ili zaključni. U uvodnom dijelu zapisnika treba prije svega navesti zaglavlje organa koji vrši prepoznavanje, broj krivičnog predmeta, datum sastavljanja zapisnika kao i zakonsku odredbu na osnovu koje se sastavlja zapisnik. Osim ovoga uvodni dio treba sadržavati one podatke koje zakoni o krivičnom postupku u BiH propisuje kao obavezne elementa svakog zapisnika (čl. 152. st.1. ZKP BiH) i to: naziv organa koji obavlja radnju, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kada je radnja započeta, imena i prezimena prisutnih osoba i u kojem svojstvu radnji prisustvuju (ovlaštene službene osobe, zapisničar, svjedok koji vrši prepoznavanje i eventualno tužilac, branilac i druge osobe) kao i naznačenje krivičnog predmeta po kojem se preuzima radnja.

U centralnom dijelu zapisnika se prije svega trebaju navesti prava i obaveze o kojima se svjedok koji vrši prepoznavanje treba poučiti i to (čl. 8., čl. 83., čl. 84., čl. 86., i čl. 1154. ZKP BiH):

- da ima pravo na upotrebu vlastitog jezika i pravo na tumača ako ne razumije jedan od službenih jezika BiH,

- da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutjeti, te se upozorava da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično djelo,
- da može odbiti svjedočenje ukoliko je bračni odnosno vanbračni drug osumnjičenog, roditelj ili dijete, usvojilac ili usvojenik osumnjičenog odnosno optuženog,
- da ima pravo da ne odgovara na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju ali je dužan dati odgovore i na ta pitanja ako mu se da imunitet,
- da je dužan o promjeni adrese ili boravišta obavijestiti tužilaštvo i sud,
- da je dužan odazvati se na poziv tužilaštva, a ako to ne učini može biti naređeno njegovo prinudno dovođenje ili kažnjavanje novčanom kaznom do 5.000 KM,
- da je dužan svjedočiti i da u slučaju odbijanja svjedočenja bez opravdanog razloga može biti kažnjen novčanom kaznom do 30.000 KM.
- da ima pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da mu se isti pročita,

Nakon saopštavanja gore navedenih prava i obaveza, a prije započinjanja same radnje, u zapisniku se mora obavезno, uz potpis svjedoka, zabilježiti njegova izjava da je razumio saopštena prava. Nakon upoznavanja svjedoka sa njegovim pravima i obavezama u zapisniku će se zabilježiti izjava svjedoka koja se odnosi na detaljan opis osobe ili predmeta. Tek nakon toga će se od svjedoka zatražiti da izvrši prepoznavanje osobe ili predmeta i to tako što će mu se zajedno sa više nepoznatih osoba ili predmeta pokazati i osoba ili predmet koju bi trebao da prepozna. Dakle, zakoni o krivičnom postupku u BiH propisuju obavezu na pokazivanje svjedoku više nepoznatih osoba ili predmeta sa traženom osobom ili predmetom što ima za cilj da se provjeri da li svjedok između više sličnih osoba ili predmeta može prepoznati traženu osobu ili predmet. Nakon što je svjedok pogledao osobe ili predmete u zapisniku će se konstantovati njegova izjava da li je među pokazanim prepoznao traženu osobu ili predmet. Prilikom ove njegove izjave navešće se i da li je svjedok sa sigurnošću prepoznao osobu ili predmet ili je prepoznao sa određenim stepenom vjerovatnoće. U slučajevima kada svjedok nije u potpunosti siguran u rezultat prepoznavanja u zapisniku će se navesti i njegova izjava zbog kojih razloga nije u potpunosti siguran, odnosno koji su to elementi koji razlikuju pokazne osobe ili predmete od traženih (oblik lica, dužina, oblik ili boja kose, veličina ili boja predmeta i sl.).

Završni dio zapisnika o prepoznavanju sadrži tačno vrijeme kada je prepoznavanje završeno, konstantaciju da je sadržaj zapisnika glasno pročitan prisutnim osobama, eventualne primedbe prisutnih osoba i potpise ovlaštene službene osobe, zapisničara, svjedoka i eventualno drugih osoba koje prisustvuju prepoznavanju.

Treba napomenuti da su početkom 2009. godine u svim policijskim organima u Federaciji BiH uvedeni jedinstveni obrasci zapisnika o prepoznavanju kojim se želi prije svega uvesti jednoobraznost u postupanju službenika policije na području cjelokupne Federacije BiH. Međutim, detaljnijom analizom ovih obrazaca mogu se

ustanoviti određeni nedostaci. Prije svega, ovim obrascima nije predviđeno upoznavanje svjedoka sa njegovim pravima i obavezama kao što je to slučaj kod zapisnika o saslušanju svjedoka. Ukoliko se prepoznavanje osoba i predmeta shvaća kao jedan specifični oblik saslušanja svjedoka, što to u biti i jeste, onda je neophodno svjedoku, uz njegov obavezni potpis, upoznati sa njegovim zakonskim pravima i obavezama. Nadalje, prema ovim novim obrascima, u zapisniku o prepoznavanju osoba se moraju obavezno potpisati i svi statisti i osumnjičeni koji su prepoznavani što je u principu suvišno i nepotrebno. Ovo iz razloga što se osumnjičeni u ovoj radnji ne smatra subjektom krivičnog postupka nego pasivnim dokaznim sredstvom. Sa druge strane, na ovaj način se teško može sačuvati anonimnost svjedoka jer svaka osoba prije potpisivanja zapisnika ima pravo da isti pročita te na ovaj način može vrlo lako doći i do potpunih generalijskih podataka svjedoka. Osim ovoga neke sitnije zamjerke se mogu naći i u uvodnom dijelu gdje je predviđeno obavezno navođenje imena nadležnog tužioca i to bilo da je prisutan ili da se prepoznavanje vrši po njegovoj usmenoj ili pismenoj naredbi ili po prethodnom usmenom dogovoru, tako da na ovaj način nije ostavljena mogućnost da ovlaštene službene osobe ovu radnju obave samostalno na osnovu svojih zakonskih ovlaštenja. Nadalje, može se primjetiti da ovi novi obrasci zapisnika o prepoznavanju predviđaju samo jedno prepoznavanje a dok je u praksi ipak bolje obaviti dva ili više prepoznavanja od strane istog svjedoka i to na način što će isti statisti ili predmeti promijeniti redosljed u liniji prepoznavanja a ponekad će se prepoznavanje osoba morati izvršiti i iz profila ili od pozadi. Na ovaj način će i zapisnik o prepoznavanju imati veću dokaznu snagu jer će svjedok više puta i na različite načine prepoznati osobu ili predmet.

Osim zapisnika o prepoznavanju nužno je sačiniti i foto-dokumentaciju o izvršenom prepoznavanju što će dodatno potkrijepiti autentičnost obavljene radnje. Foto-dokumentaciju, koja je sastavni dio zapisnika, sačinjava kriminalistički tehničar i ista se sastoji od fotografija pokazanih osoba ili predmeta.

5. ZAKLJUČAK

Iako zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini to izričito ne navode, prepoznavanje osoba i predmeta se može svrstati među istražne ili formalne radnje i to prevashodno iz razloga što se povodom ove radnje sačinjava zapisnik i što se rezultati ove radnje mogu koristiti kao dokaz pred sudom. I pored toga što ova radnja nije detaljno regulisana zakonskim propisima ona se ipak veoma često preduzima u krivičnom postupku i to prvenstveno od strane ovlaštenih službenih osoba. U praksi, ova radnja bi se trebala preduzimati u početnoj fazi istrage jer nakon toga postoji realna opasnost od zablude pogrešnog prepoznavanja iz razloga što protekom vremena nastaju praznine u sjećanju pa osobe koje trebaju da vrše prepoznavanje svoja sjećanja, odnosno praznine u sjećanju popunjavaju zaključcima, što kasnije otežava ili dovodi u pitanje prepoznavanje tražene osobe ili

predmeta. Prepoznavanje osoba i predmeta kao istražna radnja dobija svoju posebnu važnost u slučajevima kada u istragama nedostaju materijalni dokazi te se istraga provodi na osnovu tzv. personalnih dokaza. To je najčešći slučaj u istragama imovinskih delikata te krivičnih djela protiv života i tijela u slučajevima kada na licu mjesta ne bude pronađen niti jedan materijalni dokaz tako da se istraga orijentiše na izjave svjedoka i na prepoznavanje osoba i predmeta. I pored toga što je u ovakvim slučajevima istraga veoma otežana, ipak se može prikupiti kvalitetni dokazni materijal naročito ako svjedok sa potpunom sigurnošću prepozna neku osobu kao izvršioca krivičnog djela ili ako vlasnik prepozna otuđeni predmet. Vrijednost prepoznavanja osoba i predmeta je inače uvjetovana nizom faktora među kojima valja istaknuti pridržavanje procesnih odredbi o izvođenju radnje prepoznavanja i saslušavanja svjedoka, pouzdanost, detaljnost i karakterističnost prethodnog opisa, sigurnost u prepoznavanju i jasnoća iskaza o tome. Sa druge strane, neizvjesnost prepoznavanja kao dokaznog sredstva povezana je prvenstveno sa subjektivnim osobinama onoga ko obavlja prepoznavanje, njegovim općim i posebnim sposobnostima uočavanja konkretnih indentifikacijskih obilježja i stvarnih prilika u kojima je opažanje ostvareno.

LITERATURA:

- Bejatović.S. (2006). Tužilačko-policijski koncept istrage i efikasnost krivičnog postupka s posebnim osvrtom na krivično procesno zakonodavstvo Republike Srbije, Banja Luka: Pravna riječ broj 7/2006.
- Bejatović.S. (2008). Krivično procesno pravo, Beograd: Službeni glasnik
- Delmas-Marty.M., Spencer.J.R., (2002). European Criminal Procedures, Cambridge: University Press.
- Grubač.M. (2004). Krivično procesno pravo-Uvod i opšti deo, Beograd: JP Službeni glasnik.
- Grubač.M. (2004). Krivično procesno pravo-Posebni deo, Beograd: JP Službeni glasnik.
- Krapac.D.(2003). Kazneno procesno pravo, Zagreb: Narodne Novine
- Krapac.D. (1995). Engleski kazneni postupak, Zagreb: Pravni fakultet.
- Krivokapić V. (1997). Kriminalistička taktika III, Beograd: Policijska akademija
- Pavišić.B. (2000). Kazneni postupak u Republici Hrvatskoj: pogled na reformu iz 1997. godine sa posebnim osvrtom na predistražni postupak i istragu, Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br.2/2000.
- Pavišić.B.,Modly.D.,Veić.P. (2006). Kriminalistika,Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- Police and Criminal Evidence Act 1984.
- Sijerčić-Čolić.H. (2008.). Krivično procesno pravo. Knjiga I: Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje - Drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Sijerčić-Čolić.H. (2008.). Krivično procesno pravo. Knjiga II: Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci - Drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu
- Sijerčić-Čolić.H., Hadžomeragić.M., Jurčević.M., Kaurinović.D., Simović.M. (2005). Komentari zakona o kaznenom/krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, Knjiga III, Sarajevo:Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija.
- Škulić.M.(2007). Komentar Zakonika o krivičnom postupku,Beograd: Službeni Glasnik.
- Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», br. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07,15/08 i 58/08).
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine («Službene novine Federacije BiH», br. 35/2003, 56/2003, 78/2004, 28/2005, 55/2006, 53/2007 i 9/2009.).
- Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH («Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH», br. 10/03,48/04, 6/05, 14/07, 19/07, 21/07, 2/08 i 17/09.).
- Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske («Službeni glasnik Republike Srpske», br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07 i 119/08.).

- Zakonik o krivičnom postupku Socijalističke Republike Jugoslavije („Službeni list SRJ“ br. 70/2001 i 68/2002).
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni glasnik RS", br. 58/04, 85/05, 115/05 i 49/07).
- Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske („Narodne novine“ br..110/97, 27/98, ispr.58/99, 112/99, 58/02, 143/02, ispr.115/06).
- Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 152/08 i 76/09)

Biografija

Rođen sam 23. decembra 1975. godine u Tuzli gdje sam završio osnovnu i srednju školu-Gimnaziju. Nakon završene Gimnazije upisao sam Pravni fakultet na Univerzitetu u Sarajevu na kojem sam 02. juna 2003. godine diplomirao, a 14. septembra 2009. godine i magistrirao na Krivičnoj katedri navedenog fakulteta obranivši magistarski rad pod nazivom „Aktivnosti ovlaštenih službenih osoba u postupku otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela u krivičnom procesnom pravu“.

Nakon završenog Pravnog fakulteta 01. augusta 2003. godine zasnovao sam radni odnos u Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona te sam nakon završenog pripravničkog staža raspoređen na poslove i zadatke istražitelja u Sektoru kriminalističke policije a na kojima se i do danas nalazim. Za vrijeme svog dosadašnjeg radnog angažmana učestvovao sam u istragama najtežih krivičnih djela protiv imovine i protiv života i tijela a za što sam više puta pohvaljivan od strane Policijskog komesara MUP-a TK-a, zatim 24.maja 2004. godine i pohvaljen od strane američke vlade te dana 22. maja 2009. godine i od strane Ministra MUP-a TK-a. Osim toga sam, kao policijski službenik MUP-a TK-a, akademske 2008/2009. godine uzeo aktivno učešće u edukaciji studenata Pravnog fakulteta Univerziteta u Tuzli za što mi je od navedenog fakulteta uručena i zahvalnica.
cackovicdamir@hotmail.com